

# De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN



## Meditatie

### De naamgeving bij de besnijdenis van de Heere Jezus

*“En als acht dagen vervuld waren, dat men het Kindeke besnijden zou, zo werd Zijn Naam genaamd Jezus, welke genaamd was van de engel, eer Hij in het lichaam ontvangen was”.*

Lukas 2 : 21

Bij de instelling van de besnijdenis (Gen. 17) veranderde de Heere de naam van Abram in Abraham. Daarom gaven de ouders in Israël hun kind een naam op de achtste dag ter gelegenheid van het ontvangen van het sacrament (Lukas 1:59). Bij de besnijdenis van de Heere Jezus mogen zijn aardse ouders Hem wel een naam geven, maar zij mogen die naam niet bedenken. Dat heeft God gedaan. Tot twee keer toe heeft Hij die naam bekend gemaakt. Voor de ontvangenis heeft Gabriël reeds tot Maria gezegd: “En zie, gij zult bevrucht worden, en een Zoon baren, en zult Zijn naam heten Jezus” (Luk. 1:31). Later gaf de engel Jozef nog eens die opdracht: “En gij zult Zijn naam heten Jezus, want Hij zal Zijn volk zaligmaken van hun zonden” (Matth. 1:21).

Wij geven onze kinderen maar zelden heel bewust een naam met een betekenis. Als we dat doen, kan die naam een wens inhouden ten aanzien van het kind dat de Heere ons toevertrouwd. Onze kinderen beantwoorden door hun zondige bestaan niet aan onze mooie namen. Als God Zijn eigen Zoon een naam geeft, is dat ten volle werkelijkheid. Deze naamgeving zegt wie Hij is en blijven zal! Op het geven van de naam valt in onze tekst een bijzondere nadruk. Het noemen van de

naam door God en door mensen wordt beklemtoond: “Zo werd Zijn Naam genaamd...welke genaamd was van de engel”. De Naam van het kind is Jezus: Redder, Verlosser, Behouder, Zaligmaker.

Deze naam werd gegeven ná de besnijdenis. Het bloed van de Borg vloeyde. De ontvangen naam predikte: Zó zal Hij Zijn volk zalig maken. Zijn kinderen hebben de eeuwige dood verdiend. Hij verklaart Zich reeds in de besnijdenis bereid hún dood te sterven. Zó zal Hij Zijn volk behouden van de eeuwige ondergang.

“Zijn volk”. Dat is dat volk, dat méér zonden heeft dan haren op hun hoofd en zichzelf niet verlossen kan uit hun ellende en verdorvenheid van nature. Dit volk bestaat geheel uit mensen, die willen ondertekenen dat zij door hun overtredingen de helse rampzaligheid hebben verdiend. Maar de Heere wil niet, dat zij zullen omkomen in hun zonden en vervloeking. Hij heeft hen aangezien in Zijn vrijmachtig welbehagen. De Vader heeft al hun zonden op Jezus geworpen. Hij is als Borg op aarde gekomen om allen die tot dat volk behoren, zuigelingen, kinderen, volwassenen, jongeren en ouderen, zalig te maken van hun zonden. En daarom brengt Hij ze tot de kennis van Zijn Naam. Als God ons aan het

eind brengt van al onze wettische woelingen, openbaart Hij door het Evangelie en de Geest die Naam aan ons hart. Dan zien we alles in Hem. We vluchten met alles tot Hem. We begeren alles van Hem. We dragen onszelf aan Hem op. We geven onszelf aan Hem over. We begeren alleen op Zijn voorwaarden zalig te worden. Het geloof begeert Hem! Het geloof strekt zich naar Hem uit. Het geloof eigent Hem als ónze Verlosser. De blijdschap en de verwondering in het hart is dan zo groot, dat we met de bruid uit het Hooglied uitroepen: “Mijn Liefste is mijn, en ik ben Zijn, die weidt onder de leliën” (Hoogl. 2:16).

Vraag uzelf toch af of u in Jezus Christus bent. De vraag is niet of we godsdienstig zijn, want dat zijn we allen. De vraag is ook niet of we beschouwende kennis van Bijbel hebben, want dat hebben we allen in meer of mindere mate. De vraag is evenmin of we uiteen kunnen zetten hoe God Zijn volk bekeert. Dat kunnen sommigen van ons wel door opvoeding en omgang, hoewel ze geen genade hebben. De vraag is of Jezus voor ons is gaan glanzen als de Parel van grote waarde, waarvoor

### Inhoud

Meditatie: De naamgeving bij de besnijdenis van de Heere Jezus . . . . .	1
Afval of verval (slot) . . . . .	2
Commentaar: Oude Testament en Nieuwe Testament . . . . .	5
Abraham Capadose (8) . . . . .	6
Boekennieuws . . . . .	8
Kerknieuws . . . . .	9
Berichten . . . . .	9
Predikbeurten . . . . .	10

**DE SAAMBINDER**  
**Kerkelijk weekblad**  
**der Gereformeerde Gemeenten.**

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:  
ds. A. Moerkerken,  
Händelstraat 1,  
2901 JC Capelle aan den IJssel,  
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.  
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal  
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerkelijk nieuws en berichten aan:

redactie-secretaris: C.G. van Es  
Ronsseweg 527,  
2803 ZJ Gouda,  
tel. 0182-571292, fax 0182-533928.

\*\*\*\*\*  
Administratie en betalingen van  
**abonnements**, adreswijzigingen,  
predikbeurten en beroepingswerk aan:

De Saambinder - abonnements,  
Postbus 608, 3440 AP Woerden,  
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.  
Postbankno. voor abonn. gelden: 64327.  
email: kbgg@cbgg.nl

\*\*\*\*\*  
Alle **advertenties** aan:

Administratie van De Saambinder:  
J. Honkoop, Jan Willem Frisohof 53,  
2517 LA 's-Gravenhage,  
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.  
Postbankno. 256686.  
email: saambinder-adv@rdnet.nl

\*\*\*\*\*  
Correspondentie-adres  
Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker  
1233 Leffingwell Av, N.E.,  
Grand Rapids, Michigan,  
U.S.A. 49505.

\*\*\*\*\*  
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling:

voor Nederland: € 11,- per halfjaar  
(te betalen per 1 april en 1 oktober  
d.m.v. een acceptgiro)

voor het buitenland:

Luchtpost:  
Amerika \$ 56,-, Canada \$ 68,-,  
Zeepost:  
Amerika \$ 49,-, Canada \$ 59,-.

\*\*\*\*\*  
Advertenties € 0,50,- per mm.

Familieberichten  
€ 0,40,- per mm.

Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk donderdag  
in bezit van de administratie te zijn.

Rouwadvertenties tot uiterlijk  
maandagmorgen 12 uur (telefonisch).

De redactie kan niet aansprakelijk  
worden gesteld voor de inhoud van de  
advertenties en de ter recensie  
aangeboden boeken.

wij al onze pareltjes hebben inge-  
ruild.

De Schrift is zo duidelijk: "Indien  
iemand in Christus is, die is een  
nieuw schepsel" (2 Kor 5:17). Wat is  
al onze godsdienst als we buiten de  
Borg kunnen leven en sterven? "Die  
in de Zoon gelooft, die heeft het  
eeuwige leven" (Joh. 3:36). Wat een  
vertroostend woord voor allen die  
tot de Heere Jezus de toevlucht  
nemen. Hij zal ze zalig maken! Het  
geloof kan wel heel zwak zijn, maar  
het begeert Jezus te mogen bezitten.  
Hij is al hun liefde waardig. Op Hem  
leunen ze. Op Hem steunen ze. En  
dat telkens opnieuw.

"Maar die de Zoon ongehoorzaam  
is, die zal het leven niet zien, maar  
de toorn Gods blijft op Hem" (Joh.  
3:36b). Wat een scherp woord. Het  
ontmaskert alle namaakchristenen  
met hun nabijkomend werk. Ze heb-  
ben deze Jezus als Persoon niet  
nodig. Waarom niet? Ze weten niet  
wat het is om zondaar voor God te  
zijn. Ze kennen niets van het recht  
van God. Ze zijn nooit aan het eind  
van hun werkzaamheden gekomen.  
Sommigen spreken wel wat over  
Jezus, maar ze hebben Hem niet  
nodig in alle ambten, die Hij draagt.  
Ze verstaan er wat van, dat zij het  
werk van Christus als Priester niet  
kunnen missen. Er moet voor hun  
zonden betaald worden. Maar dan  
houdt het op. Ze willen zich niet  
door Hem laten onderwijzen. Ze  
wijzen Hem af als Profet. Ze willen  
zich evenmin door Hem als Koning  
laten regeren. Het leeft niet op de

bodem van hun hart: " Heere, wat  
wilt Gij, dat ik doen zal (Hand.  
9:6)". Ze zijn steeds bezig met de  
vraag: Hoever kan ik meegaan met  
de wereld om nog net voor een kind  
van God gehouden te worden? Ze  
hebben genoeg aan een halve Jezus.  
Daarom zullen ze gehéél verloren  
gaan, tenzij zij zich tot de Heere  
wenden om bekering en geloof.

We mogen elkaar niet pleisteren met  
loze kalk. Het is wáár, dat alle  
wedergeborenen in Christus zijn,  
maar dat moeten zij ook zélf weten.  
En dat weten ze naar de mate van het  
geloof, hetzij zwak of sterk. Daar-  
van wordt persoonlijk iets beleefd.  
U gaat Zijn Naam noemen met uw  
hele hart. Wee u, wanneer u zich  
voor wedergeboren houdt zonder de  
Heere Jezus nodig te hebben.  
Sommigen hebben wat gevoelsaan-  
doeningen. Ze zuchten wat over hun  
zonden. Daarom nemen ze aan, dat  
ze ook wel in Christus zullen zijn.  
Maar ze hebben die gezegende Per-  
soon niet nodig. Hoedt u toch voor  
dit religieus gekleurde zelfbedrog.  
Vraag om oprechte bekering. Vraag  
om ontdekkend licht. Daar waar de  
Heilige Geest met een zondaar twist,  
komt altijd een levende ziele drang  
openbaar om zich met de Heere  
Jezus Christus te mogen verenigen.  
Het hart van alle oprechten springt  
op van vreugde als zij Zijn stem  
horen: "Komt herwaarts tot Mij,  
allen die vermoeid en belast zijt, en  
Ik zal u rust geven"(Matth. 11:29).

Boskoop, ds. M. Golverdingen.

## Afval of verval

(slot)

We willen in dit artikel tot een  
afronding van de bespreking van het  
boek *Afwachten of verwachten?*  
komen. Er komen in dit boek zoveel  
onderwerpen aan bod, dat over ieder  
punt wel een artikel te schrijven zou  
zijn. Eigenlijk is dat al gedaan!  
Wanneer we terugbladeren in oudere  
Saambinders bijvoorbeeld, is ieder  
onderwerp, soms zelfs uitvoerig,  
reeds aan de orde geweest. De meest  
eenvoudige verwijzing die ik geven  
kan, is naar het vragenboekje van ds.  
Hellenbroek. De auteur zal dat onge-  
twijfeld ook geleerd hebben op de

catechisatie. Hellenbroek spreekt  
van twee verbonden, waarbij de raad  
des vredes en het genadeverbond  
naar hun wezen als één worden  
gezien. Onbevangen schrijft Hellen-  
broek dat de raad des vredes of het  
verbond der verlossing de wil van de  
Vader is van eeuwigheid om de uit-  
verkorenen door Christus' lijden te  
verlossen, en de wil van de Zoon van  
eeuwigheid om Zich Borg te stellen  
voor die uitverkorenen. Het verbond  
der genade is de weg waarlangs God  
door Christus het eigendom wordt  
van de zondaar, en hij een eigendom  
van God. Met wie wordt dit opge-

richt? Met de uitverkorenen, zo is het antwoord. Als het gaat over de roeping leren we op catechisatie dat er tweërlei roeping is: een uitwendige door het Woord Gods en een inwendige door de Heilige Geest. Het is Hellenbroek die zegt dat de uitwendige roeping alleen niet genoeg is tot bekering. Er moet nog bijkomen de inwendige roeping. Wie worden dan inwendig geroepen? Hellenbroek zegt op grond van Romeinen 8:30: 'Alleen de uitverkorenen'. Zo wordt het onder ons geleerd, ik neem aan ook beleden door de schrijver. Daar heeft hij zich met zijn ja-woord voor Gods aangezicht ook aan verbonden en we spreken hem er op aan! We kunnen daarmee heel veel laten voor wat het is, zoals de in dit boek naar voren gebrachte stelling dat het verbond der genade naar zijn wezen opgericht is met meer dan de uitverkorenen of dat er één roeping is met tweërlei uitwerking. Zo zouden we de paragrafen langs kunnen gaan, één voor één, maar de beperking van deze boekbespreking laat dit niet toe. Op twee punten willen we nog wijzen: allereerst de uitleg van de schrijver van de uitdrukking in het doopformulier: 'vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid' en tenslotte zijn visie op de plaats van Zondag 7 van de Heidelbergse Catechismus.

### Het Doopformulier

Zoals reeds in het vorige artikel is aangegeven, volgt de schrijver helaas dr. Woelderink. Dat blijkt heel duidelijk bij de uitleg van het doopformulier. De Doop waarin de Heere iedere gedoopte hoofd voor hoofd de beloften van het genadeverbond zou toezeggen op voorwaarde van geloof in het leven van het kind is de rode draad. Op deze wijze wordt op pag. 502 en 503 het doopformulier ook samengevat en door middel van cursivering van de schrijver geaccentueerd. Onze vaders hebben in het Doopformulier de orde gevolgd van de Heidelbergse Catechismus: ellende, verlossing en dankbaarheid. De zinsnede 'vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid' staat in het stuk der *dankbaarheid*. Het is in het leven der genade dat Gods kinderen door Zijn Geest wederliefde leren. Dat is wat anders dan wat de schrijver er inlegt in de lijn van dr.

Woeldrink, namelijk dat deze 'nieuwe gehoorzaamheid' het gelovig antwoorden op Gods beloften zou zijn. Alsof de vastheid van het betuigen en verzegelen in de Doop afhankelijk zou zijn van ons geloven! Het is het leven der dankbaarheid en dat is een leven naar de liefderegel van Gods Wet. Zo legt het doopformulier het ook uit. Als het gezegd heeft dat de Doop vermaant en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid volgt het woordje "namelijk". Het formulier geeft dan in zijn uitleg een samenvatting van Gods geboden zoals Christus Die Zelf gegeven heeft, om daarnaar in een nieuw Godzalig leven te wandelen. Door het heilig sacrament worden Gods kinderen in die drie stukken, wanneer Gods Geest in hun hart oefeningen geeft, gesterkt! En voor de gedoopte kinderen wordt door deze kinderen Gods geboden, na hun jubel in het dankgebed dat de Heere Zijn kinderen van geslacht tot geslacht hebben zál, dat de Heere Zijn kinderen aangenomen hééft (net als in het onderwijzend gedeelte van het formulier in de tegenwoordige tijd, omdat Gods kinderen erin zijn gesterkt en niet omdat, zoals de schrijver zegt, de Heere iedere gedoopte tot kind en erfgenaam aanneemt): 'Wij bidden U óók...dat Gij déze kinderen met Uw Heilige Geest altijd wilt regeren, opdat...'.  
Voorwaar geen gering gebed voor de gedoopte kinderen! En we laten de vastheid van Gods genadeverbond schriftuurlijk én bevindelijk (naar het doopformulier) staan en maken het niet op een subtiele manier afhankelijk van het al dan niet geloven van de kinderen. Gelukkig hoeft het zó niet! Noemde ds. G.H. Kersten dit niet gevoelen niet verbondsontzenuwend? Trouwens, het heeft ons bedroefd dat Van der Zwaag de oproep in de prediking om te vragen om Gods werk zo laag neer zet als was het maar: je moet er maar om vragen. Het Doopformulier geeft de grote waarde aan van het "vragen naar de HEERE"! Bij de HEERE is toch de enige plaats waar verwachting van kan zijn?

### De plaats van Zondag 7

Een aangelegen punt dat ons scheidt van de scribent is de plaats van Zondag 7 in de Heidelbergse Catechismus. Vóór Zondag 7 wordt

in Zondag 2 tot en met 6 ons voorgehouden hoe de Heere Zijn kinderen brengt bij de Middelaar. In overeenstemming met Romeinen 7:9 laat de Catechismus zien hoe Gods werk begint met de kennis der ellende door de Wet Gods en diezelfde Wet afbrengt van alle pogingen tot zelfverlossen en reformeren. Waar uiteindelijk alle wegen worden afgesneden in het licht van Gods deugden, komt een vragen naar een middel... naar de Middelaar. Van deze gedachte, namelijk dat de Catechismus een zekere orde leert waarin Gods kinderen deze weg leren, wordt door de schrijver een verdrietige karikatuur gemaakt. De schrijver zet neer, dat als de zondaar pas in Zondag 7 het ware geloof ontvangt, het de eenvoudige consequentie moet zijn dat hij daarvoor nog geen waar geloof had. Het woordje 'waar' in Zondag 7 zou uitsluiten dat er vóór Zondag 7 van een waar geloof sprake zou kunnen zijn. Wij vragen de auteur: wordt dát dan beweerd, dat Gods kind pas bij Zondag 7 het ware geloof ontvangt? De schrijver zegt vervolgens dat, wanneer men een zekere orde in de Catechismus wil leren, bij Zondag 2 reeds sprake van de wedergeboorte moet zijn. Van der Zwaag beweert vervolgens dat dit niet kan, omdat er pas in Zondag 7 van de inlijving in Christus gesproken wordt. Hij stelt dat de Catechismus de wedergeboorte gewoon overslaat. Vervolgens betoogt de schrijver dat er pas van een waar geloof sprake is als Christus daadwerkelijk wordt omhelsd. En dáár zit nu juist de angel. De schrijver ziet het geloof als een dáád van de mens. Pas dan is er sprake van een waar geloof. Mogen wij blijven stellen dat de genadige Godsdaad altijd voorafgaat? Wij leren immers dat het geloof een gave Gods is, die de Heere in de wedergeboorte inplant. Nooit is dat buiten Christus om. Op het moment van de wedergeboorte, wanneer het geloof wordt ingeplant, krijgt het juist door die inlijving in Christus zijn werkzaamheden. En waar begint dat? Bij de kennis der ellende en de heenleiding tot de kennis van de Middelaar.

Als Van der Zwaag ons ook wil laten zeggen dat, wanneer de Catechismus heilsordelijk wordt opgevat, het gebed pas in Zondag 45 begint, wordt het wel heel erg. Deze predi-

kanten leren blijkbaar dat Gods kinderen pas aan het gebed toekomen als ze al ver in het leven van de dankbaarheid zijn. Wie kan zich tegen zo'n tekening verdedigen? Ik wil daarom verwijzen naar wat Ursinus bij de zevende Zondag schrijft in zijn eigen verklaring op de catechismus. Hij wijst erop dat de zondige mens veel troost kan hebben uit de wetenschap dat er een middel, een Middelaar is, waardoor hij van de verdiende straf der eeuwige verdoemenis kan verlost en de eeuwige gelukzaligheid deelachtig worden. Maar hij kan nog geen volkomen troost hebben, of hij zal daarbij moeten weten of hij ook zelf die verlossing deelachtig wordt. Om daarvan verzekerd te zijn, moet hij weten wie dit zijn en door welk middel zij deze verlossing verkrijgen, opdat hij alsdan moge onderzoeken of hij dat middel ook heeft en onder de verlostten zal mogen gerekend worden. Dit wordt geleerd in deze Zondag. Tot zover Ursinus.

Dit is toch wel heel teer opgeschreven. Ursinus neemt als het ware Gods kinderen bij de hand, juist hier waar gesproken is van de Middelaar. Het is immers zo groot voor Gods volk als ze na een weg van afgesneden te worden door de Wet gebracht worden bij het zicht op die Middelaar. Juist voor hen is het zo'n vraag hoe zij, arme zondaren, daar nu deel aan kunnen krijgen. Ursinus gaat dan wijzen op het door de Heilige Geest gewerkte geloof. Is dat ook niet de bevinding van Gods volk? Wanneer ze zo bij Christus worden gebracht en ze ook terug mogen blikken op wat de Heere reeds heeft gedaan? Het is ook tot onderzoek of het *voorgaande* (Zondag 2 tot en met 6) wel door het ware geloof is geleerd! Voor het onderscheid tussen het wezen en het welwezen van het geloof (Zondag 7 en 23) verwijs ik naar de *Korte lessen over het Kort Begrip* van ds. G. H. Kersten.

### **Gereformeerde Gemeenten**

In de laatste helft van het boek zouden wij verwachten, zoals in de inleiding was gezegd, dat de onderdelen uit het tweede deel weer aan de orde zouden komen voor zover zij in discussie zijn geweest in verschillende "kerkgenootschappen". Heelaas, zo zagen we de vorige keer, krijgen we in het tweede deel geen

evenwichtig historisch overzicht van onze oudvaders. Zo krijgen we ook hier geen evenwichtig overzicht van de doorwerking van de Nadere Reformatie in de verschillende kerken. Predikanten van bijna uitsluitend de Gereformeerde Gemeenten worden besproken. Hier is de journalist aan het woord, die zijn visie op predikanten opiniërend aan zijn lezer opdringt. Het is dezelfde methode als in de politiek. De opinie van ons volk over mensen in de regering en Tweede Kamer wordt voor een belangrijk deel beïnvloed door de media. De pers kan hen maken en breken. De kleur van de pers speelt daarbij een belangrijke rol. Zo is het ook in dit deel van het boek. Opvallend hierbij is dat regelmatig wordt afgesloten met het (afkeurend) oordeel over deze predikanten door predikanten uit met name de Hervormde Kerk. Is het eerlijk om van één van hen het kopje over te nemen: 'de kritiek op de theologische setting van 1931' om daarop weer uitvoerig dr. Woelderink aan het woord te laten, heel even wijlen ds. A. Vergunst weer te geven en hem direct ook weer af te vallen en daarna weer verder te gaan met de kritiek vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken? Is daarmee '1931' recht gedaan? Mag je dan afsluiten met de zin dat het onjuist wordt geacht de gewetens van ambtsdragers en gemeenteleden aan deze besluiten te binden? Natuurlijk, de heer Van der Zwaag laat het een ander zeggen, maar ondertussen staat het er toch maar zo. En ik dacht dat Van der Zwaag vrijwillig en van harte belijdenis heeft afgelegd in de Gereformeerde Gemeenten?

Ik heb er daarom ook geen behoefte aan om Van der Zwaag in deze bespreking te volgen in zijn weergave van onze predikanten. Ik heb alleen gedacht: wat zullen verschillende zich een onrecht aangedaan voelen, en je kunt je hiertegen niet verdedigen. Doe je een predikant recht als hij in zijn kerkbode terecht de vinger legt bij de geschonden uitgave van een preek van Erskine door 'De Tabernakel' en hem dan weergeeft als iemand die bevreesd is voor nieuwe opvattingen omdat men oude schrijvers gaat lezen? Is het niet zeer aanmatigend als allerlei preken op de ontleedtafel van Van der Zwaag worden gelegd om ze vervolgens te beoordelen, in vakjes te delen, af te

keuren? Mag je het tere geestelijk leven onder kopjes gaan benoemen als "de standenleer van..."? Gaat een journalist van de kerkredactie van het RD zo om met de woorden van "onze" predikanten?

### **Laakbaar**

Deze wijze van publiceren is laakbaar. In het formulier voor de bevestiging van predikanten staat het volgende: 'En gijlieden ook, geliefde christenen, ontvangt deze uw dieenaar in den Heere met alle blijdschap, en houdt de zodanigen in grote waarde. Gedenkt dat God Zelf u door hem aanspreekt en bidt. Neemt dan het woord aan, hetwelk hij u volgens de Heilige Schrift zal verkondigen, niet als der mensen woord, maar (gelijk het waarlijk is) als Gods Woord... Zijt uw voorgangers gehoorzaam; want zij waken over uw zielen, als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende; want dat is u niet nuttig.' Het laatste gedeelte van dit boek is precies het tegenovergestelde van wat het formulier ons voorhoudt. Ik hoef hier helemaal geen ambtsbroeders te gaan verdedigen. Tegen deze manier van publiceren kún je je ook niet verdedigen. En dat weet de Heere ook! Daarom heeft God Zelf in Zijn Woord de houding ten opzichte van predikanten aangegeven, samengevat in het formulier. En dat ten goede van de gemeente! Wanneer gemeenteleden beïnvloed door dit boek van Van der Zwaag 's zondags naar de prediking luisteren, kan dat niet meer onbevangen. Door de kritische houding zal het Woord niet eens in het hoofd komen, laat staan in het hart. Men luistert of het allemaal wel klopt, men vindt dat het in de prediking allemaal anders moet. Het Woord Gods wordt zo echter niet meer gehoord. En wie zal de lachende derde zijn?

### **Acta**

De wijze waarop Van der Zwaag met de Acta van bijvoorbeeld Generale Synoden omgaat, is eveneens droevig. Verschillende appèlzaken met betrekking tot de leer in de Gereformeerde Gemeenten hebben gediend. De schrijver stoort er zich aan dat de Synode maar niet luistert naar het 'grondvlak'. Mogen we het eens omdraaien? Aan wie hebben de gevaardigden verantwoording af te

leggen? Toch aan de Koning van de Kerk Die naar Zijn Woord en Wetten regeert? De kerk is geen politieke partij die uitvoert wat de basis wil. De duidelijke eenstemmigheid waarin de achterliggende jaren de Synode steeds weer deze appèlzaken met kritiek op de leer aangaande verbond, belofte, prediking e.d. heeft afgewezen, zou voor de schrijver toch boekdelen moeten spreken? Daarbij komt dat hier de vraag gesteld kan worden of de Acta bedoeld zijn voor een boek als dit. In goed vertrouwen worden de Acta van de Generale Synode breder verspreid dan bijvoorbeeld de notulen van een classis. Wanneer echter de Acta gebruikt gaan worden om buiten de kerkelijke vergaderingen om kritiek te leveren op het eigen kerkverband waarvan men lid is, is dat op zijn minst bedenkelijk.

#### Afsluitend

Wanneer belijdeniscatechisanten aan het einde van hun catechisatie komen, worden hun de vragen van Voetius voorgehouden. Daar gaan ze voor Gods aangezicht 'ja' op zeggen. De eerste vraag luidt: 'Verklaart gij dat gij de leer van onze kerk, welke gij geleerd, gehoord en beleden hebt, houdt voor de ware en zaligmakende leer, overeenkomende met de Heilige Schriften?' De catechisant belooft voor Gods aangezicht daarbij te leven en te sterven. Nu ligt er een boek dat niet alleen bij de leer vragen stelt, zoals een catechisant die nog hebben kan, maar die ook de leer veranderen wil, terwijl het 'ja'-woord al geklonken heeft. Door eerdere recensenten, zoals broeder W. Silfhout in het RD, is al gewezen op de samenvatting aan het eind. Hoe kan er het zogenaamde geloofsvol verwachten zijn door een zondaar die geestelijk dood is? Dan moet er toch al iets van geloof zijn? "Zou in deze stelling niet de spreekwoordelijke aap uit de mouw komen?"

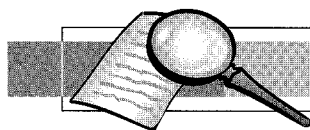
Het is de schrijver, uitgever en een aantal zakenlieden er blijkbaar om te doen om de prediking onder ons te veranderen. Daarom blijkt een aantal zakenlieden "onder ons" bereid geweest dit dure boek te subsidiëren, waardoor het voor een relatief lage prijs beschikbaar gesteld kon worden. Moet nu ook met geld een poging worden ondernomen de leer naar eigen hand te zetten?

Wie publiceert vestigt ook de aandacht op zich. Publiciteit is in deze tijd een vorm van macht. Dat weet de journalist maar al te goed. En dat alles na dat 'ja'-woord. Ik vind het onbegrijpelijk. In dit soort boeken ligt een grote verzoeking. Het lezen ervan heeft veel tijd gekost, tijd die ten koste gaat van de eigenlijke taak waartoe een predikant geroepen is. Misschien moeten we in het vervolg dit soort boeken laten voor wat ze zijn. Wie zit erop te wachten? Elfhonderd pagina's om te lezen hoe iemand weggegroeid is bij zijn belijdenis vandaan? Het is te hopen dat afval niet leidt tot verval in onze

gemeenten. De Heere geve dat de predikanten niet al zuchtend hun weg behoeven te gaan door dit geschrijf. Hij geve Zelf, ondanks al die boeken die verschijnen, toch de vreugde van het dienen in de liefdedienst des Heeren.

**N.a.v. dr. K. van der Zwaag, Afwachten of verwachten? De toe-eigening des heils in historisch en theologisch perspectief. Uitg. Groen, Heerenveen, 2003. 1098 blz. Prijs: € 29,50.**

Nieuw-Beijerland, ds. D. de Wit.



## Commentaar

### Oude Testament en Nieuwe Testament

Het is onder ons volstrekt geen probleem om de boeken Genesis tot en met Maleachi aan te duiden als Oude Testament en de boeken Mattheüs tot en met Openbaring als het Nieuwe Testament. Niemand zal daarbij ook de gedachte krijgen dat het Oude Testament als oud heeft afgedaan, dat het iets is van vroeger, maar voor nu niet meer van betekenis. Het gaat nu om het Nieuwe. Je kunt het Oude wel gesloten laten. Nee, Oude en Nieuwe Testament verhouden zich tot elkaar als belofte en vervulling. Het Nieuwe Testament kan niet zonder het Oude worden verstaan en het Oude kan niet worden begrepen zonder het Nieuwe.

Niet iedereen denkt daar echter zo over. Ik las in het kwartaalblad over bijbelvertalen *Met andere woorden* van december 2003 dat recentelijk door sommige theologen de benamingen Oude en Nieuwe Testament ter discussie zijn gesteld, vooral vanwege de veronderstelde depreciërende (geringschattende) klank van het woord 'oud' in de titel Oude Testament. Men pleit dan voor bijvoorbeeld 'Eerste en Tweede Testament', 'Hebreeuwse Bijbel', 'Boeken van het verbond'. Het lijkt soms wel of alle dingen, ook die een lange geschiedenis hebben en nooit ter

discussie hebben gestaan, omvergeworpen moeten worden. Hebben deze theologen niets anders te doen dan zich bezig te houden met de aanduiding Oude en Nieuwe Testament? Verandering op dit punt zal alleen maar tot verwarring leiden. In nagenoeg elke bijbelvertaling van de christelijke canon worden de twee delen van die canon aangeduid als 'Oude Testament' en 'Nieuwe Testament'.

#### Niet geïnspireerd.

De titels van de twee delen van de canon van de Heilige Schrift zijn weliswaar niet geïnspireerd, maar stammen wel uit de traditie, een eeuwenoude traditie. Ook komen voor deze benaming van het Oude en Nieuwe Testament wel degelijk aanzetten voor in de Schrift. Soms zelfs letterlijk, waar Paulus in 2 Korinthe 3:6 van zichzelf spreekt als dienaar van het Nieuwe Testament. De kanttekenaar merkt daarbij op: 'Alzo wordt genoemd het verbond der genade, in hetwelk God zijn volk belooft de vergeving der zonden en de rechtvaardigheid door het geloof in Christus, mitsgaders ook de vernieuwing door de Heilige Geest.' De apostel maakt daar onderscheid tussen het oude verbond en het nieuwe verbond. Ook eerder, in 1 Korinthe

11:25, is sprake van het Nieuwe Testament. Daar spreekt de apostel Christus na, Die bij de instelling van het Avondmaal heeft gezegd: 'Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed.' Ook in de Hebreënbrieff wordt op Christus gewezen als de Middelaar van het Nieuwe Testament en wordt gesproken over de verzoening van de overtredingen die onder het eerste Testament waren (bijv. Hebr. 9:25, zie ook Hebr. 8:8-10 en 10:16-18). We kunnen dus voor een beroep op de juistheid van de namen 'Oude Testament' en 'Nieuwe Testament' een beroep doen op de Bijbel. Daaraan de conclusie verbinden dat deze titels ook reeds ten tijde van het Nieuwe Testament als vaste titels van verzamelingen van Bijbelboeken werden gebruikt, gaat echter te ver.

### **Traditie**

De aanduiding 'oude boeken' als aanduiding voor de oudtestamentische canon komt het eerst voor bij Melito van Sardes (gestorven rond 190 na Chr.). Melito vertelt aan een zekere Onesimus dat hij naar Palestina is gegaan om zich daar op de hoogte te stellen van het precieze aantal en de volgorde van de oude boeken (palaia biblia). Hij heeft die informatie gekregen op de plaats waar alles verkondigd is en alles is gebeurd en hij stuurt dan een lijst mee van de boeken van de oude ordening. Ik laat ze in de opsomming van Melito volgen: de vijf boeken van Mozes, Genesis, Exodus, Numeri, Leviticus, Deuteronomium; Jozua, zoon van Nun; Richteren; Ruth, Koningen (vier boeken) [de 2 boeken van Samuël kennelijk inbegrepen]; Kronieken (twee boeken); Psalmen van David; Spreuken en Wijsheid van Salomo; Prediker, Hooglied; Job; Profeten: Jesaja, Jeremia, de twaalf in één boek, Daniël, Ezechiël, Ezra. Melito noemt deze boeken de 'oude boeken' of behorend tot de 'oude ordening'. De aanduiding 'oud' is bij hem niet geringschattend bedoeld. In de oudheid gold wat 'oud' was juist als eerbiedwaardig en waardevol.

De titel 'Nieuwe Testament' is waarschijnlijk voor het eerst als aanduiding voor een verzameling nieuwtestamentische boeken gebruikt in een geschrift (191/192 na Chr.) van een anonieme bestrijder van de sekte

van de Montanisten. Hem was gevraagd een traktaat te schrijven tegen deze sekte, maar, zegt hij 'ik heb daar tot nog toe over geaarzeld, niet uit onvermogen om de dwaalleer te weerleggen en van de waarheid te getuigen, maar uit angst en schroom dat ik bij iemand de indruk zou wekken iets toe te willen voegen aan de, of aan te passen in het boek van het nieuwe verbond (of: testament) van het evangelie, waaraan niets kan worden toegevoegd en waarvan niets kan worden afgenomen door iemand die beoogt volgens dat evangelie te leven.' Deze schrijver voegt er geen lijst van boeken van Nieuwe Testament aan toe, zoals Melito. Kennelijk stond de canon van het Nieuwe Testament reeds vast.

### **Dialog met de Joden**

De titels Oude Testament en Nieuwe Testament raken daarna in korte tijd ingeburgerd als de namen van de twee delen van de canon. Alle christenen herkennen deze titels. Afschaffing of verandering daarvan zou veel verwarring stichten en tekort doen aan datgene wat in het Nieuwe Testament aangaande de boeken van het Oude Verbond is geschreven. Sommigen menen dat de aanduidingen 'oud' en 'nieuw' niet langer kunnen worden gebruikt in de dialoog met de Joden. 'Oud' geeft dan toch naar de Joden toe de gedachte dat dit deel van de Bijbel een lagere waardering zou krijgen van de christenen, terwijl juist de boeken van het Oude Testament voor hen alleen gezaghebbend zijn. Nog afgezien van het feit dat we met de Joden niet in de eerste plaats de dialoog moeten aangaan, maar hun het Evangelie moeten verkondigen, is de titel 'oud' aan het Oude Testament niet gegeven als uitdrukking van een lagere waardering. Het zal voor een Jood ook geen verschil uitmaken hoe de boeken van het Oude Testament worden genoemd. Elke

aanduiding zal voor hem onacceptabel zijn als deze wordt verbonden met het Nieuwe Testament. En voor een christen is die relatie van wezenlijk belang.

### **Goddelijke autoriteit**

Voor de Heere Jezus en de apostelen bezat het Oude Testament Goddelijke autoriteit. Op vele plaatsen worden vele boeken van het Oude Testament in het Nieuwe Testament geciteerd. Daarmee wordt bevestigd dat deze beide Testamenten één zijn in oorsprong en inhoud. God is de Auteur van beide. In beide wordt één geloof, één verbond, één weg der zaligheid voorgesteld. De antinomiaan moge het Oude Testament als nutteloos en 'uit de tijd' terzijde leggen en hen die daaraan vasthouden 'oudtestamentische christenen' noemen, maar God heeft een stempel van Goddelijke majesteit op beide Testamenten gezet en zolang men niet kan bewijzen waar God het oude heeft herroepen, blijft het van kracht en is de kracht daarvan net zo nieuw als die van het Nieuwe. Er staat, zegt Watson, veel Evangelie in het Oude Testament. De vertroosting van het Evangelie in het Nieuwe Testament hebben hun oorsprong in het Oude. Zij die het Oude Testament wegnemen, zouden de pilaren van de christelijke troost wegnemen, zoals Simson de pilaren omver duwde.

Hoe zullen de schriftgeleerden, die in het Koninkrijk der hemelen zijn onderwezen, uit hun schat nieuwe en oude dingen voortbrengen? Zijn dan de 'oude' dingen niet meer van belang? Laten we maar vasthouden aan de beide titels 'Oude Testament' en 'Nieuwe Testament' en bidden of de Joden ook het Nieuwe Testament mogen erkennen als een schat van nieuwe en oude dingen, die beloofd wordt in het Oude Testament en vervuld in het Nieuwe.

Capelle aan den IJssel,

ds. W. Silfhout

## **Abraham Capadose (1795-1874)**

### **Een Israëliet zonder bedrog**

(8)

#### **Inwendige zending**

In weerwil van een zwakke gezondheid werd het Capadose vergund een

veelvoud van activiteiten en op velerlei terrein te ontplooien. Dit gold wel inzonderheid het gebied van de inwendige zending. Hierbij diende de

figuur van Engelsman Robert Raikes, een drukker te Gloucester en de promotor van de nationale zondagschool, hem tot een lichtend voorbeeld. Dergelijke scholen vormden het onmisbare alternatief voor de christelijke school, die over het algemeen immers ontbrak. Genoemde Engelsman had in 1780 in de inkerkelijk opzicht verwaarloosde industriestreek de eerste zogenaamde zondagsschool gesticht. In 1837 waren er in Engeland alleen al 13.000 zondagscholen met anderhalf miljoen kinderen en 140.000 onbezoldigde leerkrachten. Ook in andere delen van ons continent verzezen dergelijke instellingen. In het voetspoor van Raikes stichtte Capadose de eerste evangeliserende zondagsschool. Hij kan dus met reden hij als de grondlegger van de Nederlandse zondagsschool worden beschouwd. In 1866 werd mee door zijn bemoeienis de *Nederlandsche Zondagsschool Vereeniging* opgericht.

### Israël

Geïnspireerd door het Zwitsers Réveil hield deze gedreven christen-jood ook bidstonden voor Israël. Reeds in 1831 had hij met de Zwitserse predikant A.F. Pétavel, tevens hoogleraar te Neuchâtel, afgesproken op een bepaald uur in de week voor de bekering van Israël te bidden. In de meeste landen van ons continent ontstonden genootschappen van "Vrienden Israëls", waarbij ook tot het christendom overgegangene Joden betrokken waren. Anders dan Da Costa, die de bekering van het Joodse volk aan God wilde overlaten, zag Capadose dit als een roeping voor het Christendom. In diverse plaatsen van ons land ging de "leken-theoloog" Capadose, veelal in samenwerking met geestverwante predikanten in de Hervormde Kerk, voor in bidstonden en werden er plaatselijke comités opgericht. Veel sympathie voelde Capadose ook voor Schotland, 'niet alleen omdat daar zoveel Israël-vrienden waren, maar ook omdat de gereformeerde kerk er in zulk een bloeiende staat verkeerde.'

In samenwerking met de in 1843 gestichte Vrije Schotse Kerk, een stichting waaraan de naam van de hoogleraar Thomas Chalmers nauw verbonden is, werd in 1846 het *Nederlandsch Genootschap van Vrienden Israëls* opgericht. De samenwerking tussen de Vrije Schotse Kerk en de "Vrienden Israëls" is voor

de internationale Joden-zending tot grote zegen geweest. Het is een verrassend feit te constateren dat er door alle eeuwen heen, zij het ook spaarzaam, Joden tot bekering zijn gekomen. Hiervan zouden opmerkelijke voorbeelden kunnen worden genoemd. Capadoses onvermoeide pogingen tot kerstening van de Joden maakten hem zo gehaat dat men hem op straat soms uitschold en voor hem op de grond spuwde.

### Evangelische Alliantie

Capadose is, alweer naar Engels voorbeeld, tevens de oprichter geweest van een Nederlandse afdeling van de *Evangelische Alliantie*. Deze Alliantie streefde naar vereniging van christelijke belijders uit binnen- en buitenland om het protestantse bewustzijn te versterken. De spits hiervan was inzonderheid gericht tegen het zogenaamde 'ultramontanisme', de toenemende machtsuitbreiding van Rome. De Evangelische Alliantie kreeg vertakkingen in diverse Westerse landen, later ook in andere werelddelen. Zij kreeg een nieuwe impuls vanuit de zogenaamde Aprilbeweging in 1853, die gericht was tegen de instelling van de nieuwe bisschoppelijke hiërarchie. Deze volksbeweging vormde het bewijs dat velen onder ons volk zich ernstig zorgen maakten over de veldwinnende invloed van Rome. Op buitenlandse congressen van de Alliantie, onder andere te Londen en te Genève, werd ons land vertegenwoordigd door Capadose, Da Costa, Elout van Soeterwoude of Groen van Prinsterer. In 1860 werd Capadose president van de Nederlandse afdeling, een functie die hij bekleedde tot kort voor zijn dood in 1874.

Door de uitzending van evangelisten, door middel van Bijbellezingen, huisbezoeken, straatprediking en traktaatverspreiding ontwikkelde de vereniging zich tot een orgaan van inwendige zending. Ook aan verdrukte geloofsgenoten, inzonderheid in de roomse landen, werd de helpende hand toegereikt. Toen de internationaal bekende Spaanse prediker Don Manuel Matamoros wegens zijn activiteiten tot negen jaar gale straf was veroordeeld, toog de achtenzestigjarige Capadose, voorzien van een adres met 45.000 handtekeningen, zelf naar Spanje om bij de Spaanse regering vrijlating van de geliefde prediker te

beplemen. Dit doel werd na diverse ondervonden moeilijkheden bereikt.

### Schotland

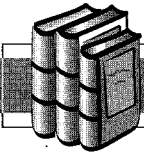
Een hoogtepunt vormde voor Capadose een bezoek aan Edinburgh, toen hij in 1846 op uitnodiging van de Free Church of Scotland de Algemene Vergadering van deze kerk mocht bijwonen. In verband hiermee woonde hij de plechtigheid bij van de eerste steenlegging voor een monument ter ere van de grote Schotse kerkhervormer John Knox. Het had hem pijnlijk getroffen dat Edinburgh wel een prachtig monument had voor de de modernistische filosoof David Hume, maar niet voor de onverschrokken John Knox. Het was met Edinburgh al net zo als met Genève, dat wel een monument bezat voor Rousseau, de "stormvogel van de revolutie", maar (destijds nog) niet voor de grote hervormer Calvijn. Capadose hield bij deze gelegenheid voor vier- à vijfduizend aanwezigen een rede, die bijna twee uur duurde en herhaaldelijk zelfs door bijvalsbetuigingen werd onderbroken.

Ondanks een precaire gezondheids-toestand zijn de door Capadose ont-plooiden activiteiten veelzijdig en veel-omvattend geweest. In talrijke boeken en brochures, sommige ook uit het Frans of het Duits vertaald, toonde hij zich een vurig pleitbezorger voor de gereformeerde leer. Vandaar dat hij niet alleen waarschuwde tegen het wijsgerig optimisme van de Groninger richting, maar ook tegen de ontwikkelingen bij het Nederlandsche Zendelinggenootschap. Dit in oorsprong zo behoudende genootschap streefde steeds meer verbroedering na van alle protestantse kerken en dat met voorbijzien van bepaalde geloofs-verschillen. Hoewel Capadose sympathiseerde met de afgescheidenen, veroordeelde hij niettemin de Afscheiding als een betreurenswaardige breuk in de vaderlandse kerk. Als medeondertekenaar van het aan de Hervormde synode gerichte Adres der "Zeven Haagsche Heeren" in 1842 sprak hij zich uit tegen de in 1816 reglementair vastgestelde regententaliteit van de besturenkerk, tengevolge waarvan de leervrijheid was gesanctioneerd.

(wordt vervolgd)

Barneveld,

W. van der Zwaag.



## Boekennieuws

N.a.v. 'De Rode Draad', Wennie Evers, gebr. Koster-Barneveld, € 19,95 'Van kind tot kind', deel 1, M.J. Ruissen, de Ramshoorn, bij bestelling van de gehele serie € 8,75 per deel/ 'Om het Woord', Oude Testament deel 2, red. A. Dingemans, Uitgeverij Groen, € 10,95.

Gelukkig zijn er veel boeken voor onze kinderen die verantwoord zijn. Dat geldt ook voor uitgaven over de bijbelse geschiedenissen. Enkele nieuwe uitgaven willen we onder de aandacht brengen.

'De Rode Draad' van Wennie Evers is een origineel prentenboek. De hoofdlijn van de Bijbel (de heilshistorie) wordt op eenvoudige wijze verwoord. Door het beschrijven van bekende geschiedenissen en personen wordt duidelijk gemaakt waar het nu eigenlijk om gaat in de Schrift. Er loopt een rode draad van schepping naar de laatste dag. De platen in dit prentenboek zijn creatief en aansprekend. De teksten zijn duidelijk en principieel. Kinderen weten vaak veel over bijbelse geschiedenissen te vertellen. Het plaatsen van een geschiedenis in het geheel van de Schrift vinden kinderen meestal erg moeilijk. Deze uitgave kan goede diensten bewijzen voor dit probleem. Basisschoolleerlingen kunnen er thuis en op school hun winst mee doen. Van harte aanbevolen!

Een andere uitgave is 'Van kind tot kind', deel 1, geschreven door M.J. Ruissen. Ds. W.J. Karels schrijft in het voorwoord: 'Dit lees-, puzzel- en kleurboek is bedoeld om de bijbelse boodschap van zonde en genade, verlorenheid en behoud aan kinderen te vertellen. Bovendien is herhaaldelijk de spits naar het kinderhart zelf gemaakt. Wij achten dit zeer noodzakelijk! Het verhoogt de waarde van deze uitgave'. Het is een nieuwe serie waarmee kinderen van de midden- en bovenbouw van het basisonderwijs zelf aan de slag kunnen. In het eerste deel komen 14 thema's aan de orde, ingedeeld als weekthema's. Het is een mooie uitgave geworden, die uiteindelijk uit 4 delen zal bestaan. Leerkrachten in het basisonderwijs kunnen deze uitgave goed gebruiken voor het verwerkingsmateriaal (woordzoekers ect.). Thuis kunnen de kinderen zelfstandig bezig zijn met de eenvoudige geschiedenissen van de Schrift. Het is een uitgave die goed gebruikt kan worden.

De derde uitgave is van uitgeverij Groen. Het is het tweede deel uit de serie 'Om het Woord', waarvan de eindredactie in handen ligt van A. Dingemans. Er zijn 116 hoofdstukjes, afgeleid uit de geschiedenissen van de uittocht uit Egypte tot Samuël. Deze hoofdstukjes beogen tot een gesprek

te komen bij het dagelijkse bijbellezen. Een goede opzet, maar bij sommige thema's (o.a. wet en geloof) wordt de nodige diepgang gemist. Deze serie wil op eenvoudige wijze de betrokkenheid van de kinderen bij het bijbellezen aan tafel vergroten.

Aagterkerke, ds. C. Neele.

**'Naar het land dat Ik u wijzen zal', A. Wessels, gebr. Koster-Barneveld, € 27,50**

De bekende schilder Albert Wessels heeft het boek 'Naar het land dat Ik u wijzen zal' samengesteld. Het is een beschrijving van een reis naar en door het land Israël. De samensteller doet dat naar aanleiding van oude Duitse gravures die hij zelf heeft ingekleurd. Door de tekeningen en de begeleidende tekst wordt de lezer langs tal van (bijbelse) plaatsen geleid. Dezelfde route zoals Mc Cheyne die in de 19e eeuw volgde. De samensteller heeft ook regelmatig gebruik gemaakt van diens reisverslag. Het geheel is een aardig kijkboek geworden. Helaas ontbreekt de samenhang tussen de tekst en de platen nogal eens. Dat komt de duidelijkheid niet ten goede. Anderzijds levert het veel informatie op over de cultuur en de natuur van het Land Israël rond het jaar 1800.

Aagterkerke, ds. C. Neele.

**Heilig in Hem, J.C.Ryle, Den Hertog-Houten 2003,78 bladzijden, Prijs € 9.50. F. van Holten, Zwijndrecht.**

Dit boekje handelt over een hoogst belangrijk onderwerp: de heiligmaking, zonder welke niemand de HEERE zien zal. Juist op dit punt gaan velen scheef, die overigens in het stuk van de rechtvaardigmaking glashelder zijn in hun opvattingen. Door een verkeerde vrees om de vrije genade aan te tasten, zijn niet weinigen gekomen tot een praktisch anti-nomianisme. Voor hen vallen rechtvaardigmaking en heiligmaking zodanig samen, dat men meent dat Gods Wet aan de ware gelovige niets meer te zeggen heeft. Anderen streven een wettische heiligmaking na, waarbij hun heiligmaking van eigen maaksel min of meer de grondslag moet vormen voor de rechtvaardigmaking. Maar in de derde plaats is er de ware, evangelische heiligmaking, in en door Christus. En daarover schrijft Ryle belangwekkende dingen, die veel kunnen ophelderen. Hij begint al

direct te stellen dat er drie zaken absoluut noodzakelijk zijn om zalig te worden: wedergeboorte, rechtvaardigmaking en heiligmaking. Als daar iets van gemist wordt, kan men zeker niet zalig worden. De heiligmaking, zo lezen we, is het gevolg van de wedergeboorte, en is er als uitwerking innig mee verbonden. Wie wedergeboren is en tot een een nieuw schepsel gemaakt, ontvangt een nieuwe natuur, een nieuw beginsel. Ryle noemt de heiligmaking het inwendige, geestelijke werk dat de Heere Jezus Christus door de Heilige Geest in een mens werkt, als Hij hem tot het ware geloof roept. Hij wast hem niet alleen rein van zijn zonden in Zijn eigen bloed, maar maakt hem ook los van zijn aangeboren liefde tot de zonde en de wereld, legt een nieuw beginsel in zijn hart, en maakt dat hij in zijn leven de praktijk der godzaligheid beoefent. Een tak die geen vrucht draagt is geen levende tak van de Wijnstok. De heiligmaking, zo schrijft Ryle, is het enige zekere bewijs van de inwoning van de Heilige Geest, Rom. 8:9. Toch: de heiligheid kan ons niet zalig maken, en de grootste heiligen blijven onnutte dienstknechten. Sterk wordt gewezen op de noodzaak van het in Christus zijn en blijven: de heiligheid komt van Christus. Ga tot Christus en zeg: Heere, verlos me niet alleen van de schuld der zonde, maar zend ook de Geest die Gij hebt beloofd, en verlos me uit haar macht. Maak mij heilig, leer mij Uw wil te doen. Ryle was predikant en bisschop in de Kerk van Engeland, en als zodanig kwam hij met heel wat dwaling en onkunde in aanraking. Maar hij heeft ons nog heel wat te zeggen door zijn bijbelse behandeling van deze belangrijke zaak. Echt een boekje dat te rechter tijd verschijnt: neem en lees!

Zwijndrecht, F. van Holten.

**J.M. Vermeulen *Het dierbaarste geschenk. Uit het leven van ds. J. van Prooijen.* Uitgave van De Groot Goudriaan-Kampen. 291 blz., gebonden. Prijs € 20,40.**

Dit boek is een levensbeschrijving in de serie predikanten van de Oud Gereformeerde Gemeenten, de zevende biografie. Ditmaal was het ds. J. van Prooijen (1912-1991) die aan de pen van auteur J.M. Vermeulen voorbij trok. In bijna 300 bladzijden wordt zijn weg tussen wieg en graf verteld. Dat deed Vermeulen niet alléén; de niet eerder gepubliceerde autobiografie van ds. Van Prooijen werd in dit boek verwerkt, naast gegevens die derden de auteur aanreikten.

We maken in dit boek niet alleen kennis met ds. Van Prooijen, maar ook met de Nederlandse Vereniging tot bevordering van de Zondagsrust en de Zondagsheiliging, waarvan de predikant in 1954 oprichter was. Ooit zelf een ontheiliger van deze dag in de uitleving, werd de Dag des Heeren hem zo lief, dat hij deed wat in



zijn vermogen lag om het karakter van deze rustdag in woord en geschrift in ons volksleven te bevorderen. Dit aspect krijgt grote aandacht in dit boek, zodat we het tevens een historische beschrijving van deze vereniging kunnen noemen.

De vele in kaders geplaatste citaten uit preken geven inzicht in de aansprekende wijze van de verkondiging van het Woord, zoals deze dienaar dat heeft mogen doen. Steeds komt daarin naar voren dat de praktijk van het dagelijkse leven altijd in overeenstemming hoort te zijn met de belijdenis. De smart van deze prediker over wereldgezindheid en wereldgelijkvormigheid bij godsdienstige belijders is in veel citaten te proeven. Ds. Van Prooijen was iemand bij wie er niet veel door kon. Zo leren we hem in dit boek kennen. Ook worden de kerkelijke verwickelingen in dit boek besproken. We ontmoeten de hoofdpersoon zowel als diaken van de Gereformeerde Gemeente van Middelharnis, als raadslid voor de SGP te Ede en als ouderling bij onze toenmalige gemeente aldaar. Als thuislezer, ouderling bij de Oud Gereformeerde Gemeente te Ede, catechiseermeester, lerend ouderling te Grafhorst en als predikant te Grafhorst, Stavenisse en Rhenen.

Aan zijn rusteloos strijden voor de handhaving van de rustdag kwam een einde, eerst door geheugenstoornis, en op 3 april 1991 door zijn ingaan in de rust, die er overblijft voor het volk Gods. Met dit vlot geschreven boek heeft Vermeulen een bijdrage geleverd aan het gedenken aan deze voorganger, opdat ook diens geloof moge worden nagevolgd.

Gouda,

J. Mastenbroek.

### Woorden van Puriteinen, Den Hertog Houten 2003, 63 bladzijden, prijs € 4,95.

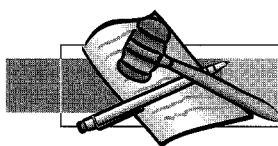
Dit handzame boekje draagt de ondertitel: thema's uit het christelijk geloof. Wat het doel ervan is lezen we op de achterkant. Het gaat over levensvragen zoals: Wie is God, en wie is de mens? Wat zijn wedergeboorte, zaligmakend geloof, heiligmaking? De antwoorden op zulke vragen kan alleen Gods Woord geven. Toch wijst de samensteller erop dat bij het verstaan van de Bijbel menselijke geschriften van grote betekenis kunnen zijn. Hij wijst in dat verband op de rijke schatten die de Puriteinse schrijvers ons hebben nagelaten. Het Puritanisme was een beweging in het Engeland van de 17e eeuw, die gericht was op twee zaken. In de eerste plaats de persoonlijke doorleving van de heilsleer, en ook de doorwerking daarvan op alle levensterreinen. Daarin is ze te vergelijken met de Nadere Reformate in ons land, die trouwens Engelse wortels heeft. De samensteller en vertaler, de heer A.J. Maastand te Harskamp, schrijft dat "dit boekje een selectie biedt van kernachtige citaten van John Bunyan, William Perkins en (de Schotten) Thomas Boston en Samuel

Rutherford". Die citaten zijn gegroepeerd rond enkele centrale thema's uit het christelijk geloof, zoals: God en de mens; wet, zonde en overtuiging; Evangelie en genade; geloof en ongeloof, wedergeboorte en bekering; uitverkiezing en volharding etc. In totaal is door het putten uit 5 bloemlezingen werk van meer dan 20 schrijvers opgenomen. En dan kan het niet anders of de ene schrijver zal meer aanspreken dan de andere. Persoonlijk hebben we wat reserves tegen sommige opvattingen van Richard Baxter en Horatius Bonar, hoewel die opvattingen in dat boekje niet naar voren komen. We willen enkele uitspraken opnemen: de tijden zijn slecht, God is goed (Sibbes). In de mens is een geweten, dus is er een God in de hemel (Hopkins). Zonde is het uitdagen van Gods rechtvaardigheid, het verkrachten van Zijn genade, het bespotten van Zijn geduld, het gering-

schatten van Zijn macht en het verachten van Zijn liefde (Bunyan). Zondaars, u moet veranderd worden: als uw hart niet ten goede verandert, zal uw toestand ten kwade veranderen (Mason). Tenslotte over het Borgwerk van Christus: U werd veroordeeld opdat ik gerechtvaardigd zou worden; U leed opdat ik zou overwinnen; U had de pijn opdat ik de verlichting zou hebben; U had de vloek opdat ik de zegen zou hebben; U had de doornenkroon opdat ik de kroon der heerlijkheid zou hebben; U had de dood opdat ik het daardoor gekochte leven zou hebben; U betaalde de prijs opdat ik de erfenis zou bezitten (Flavel). Dit is een mooi boekje geworden, door zijn kleine omvang en gewicht ook zeer geschikt voor bejaarden en zieken.

F. van Holten,

Zwijndrecht.



## Kerknieuws

### Beroepen:

te 's-Gravenzande:  
ds. D. de Wit te Nieuw Beijerland.

### Bedankt:

voor Aalst, voor Kruiningen en voor Sint Annaland: ds. G. Mouw te Uddel; voor Krimpen aan den IJssel: ds. G.J.N. Moens te Goes; voor Kootwijkerbroek: ds. A.H. Verhoef te St. Catharines, Ontario (Canada); voor Poortugaal en voor Rotterdam-Centrum: ds. M. Karens te Werkendam; voor Vlaardingeng: ds. W. Harinck te Woerden.

### CLASSIS DORDRECHT

D.V. maandag 19 januari a.s. hoopt de Classis Dordrecht te vergaderen in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Werkendam. De vergadering begint om 14.00 uur.

### DOVENDIENST TE DIRKSLAND

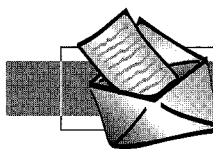
Student G. van Manen hoopt op 17 januari D.V. voor te gaan in een aangepaste kerkdienst voor doven en slechthorenden. De dienst wordt gehouden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente, Mozartsingel 2 en vangt aan om 15.00 uur. Horenden zijn eveneens hartelijk welkom.

### KERKELIJK JAARBOEK GEMEENTE KATWIJK AAN ZEE

De scriba is thans L.C. Waardenburg, Jan van Brakelstraat 40, 2224 RM Katwijk. Tel. 071-4012131. E-mail [l.c.waardenburg@rdnet.nl](mailto:l.c.waardenburg@rdnet.nl) (blz. 194)

### ROTTERDAM-CENTRUM

Met ingang van heden berust het scribaat van de diaconie bij: H.R. van Dijk, Meerum Terwogtlaan 209, 3056 PP Rotterdam. Tel. 010-4664277 (blz. 264)



## Berichten

### HULPVERLENING AAN IRAN

Het Deputaatschap tot Hulpverlening in Bijzondere Noden van de Gereformeerde Gemeenten heeft voorlopig € 45.000,- uit het noodfonds beschikbaar gesteld voor hulp aan het door een aardbeving getroffen Iran. Volgens de algemeen secretaris wordt het geld aangewend voor de aankoop van eten, drinken, dekens en medicijnen. Tevens wordt in samenwerking met de protestantse kerken in Iran onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor hulp bij de wederopbouw. Het deputaatschap verwacht binnenkort meer geld beschikbaar te

kunnen stellen.

De aardbeving in Iran heeft aan tienduizenden inwoners van de stad Bam het leven gekost. Duizenden anderen zijn dakloos geworden. De hulpverlening van het deputaatschap, die uitgevoerd wordt in samenwerking met de christelijke hulpverleningsorganisatie World Relief uit Amerika, is er dan ook op gericht om de mensen van voedsel, kleding en dekens te voorzien. Daarbij wordt gewerkt met kerkelijke partners waarmee al eerder is samengewerkt. "Op deze manier krijgt de christelijke gemeente ook de gelegenheid

om metterdaad te getuigen van de liefde van Christus. De kerken hebben het in Iran niet gemakkelijk. Daarom willen we hen graag in de gelegenheid stellen om te helpen," aldus van Heteren van het deputaatschap.

Het deputaatschap verwacht dat veel kerkenraden zullen besluiten een extra collecte te houden voor de hulpverlening aan Iran. "De mensen zijn begaan met het lot van de bevolking van Bam en willen graag geven via de plaatselijke kerken," aldus de algemeen secretaris. Het deputaatschap heeft het gironummer 307447 in Woerden voor dit doel geopend.

Voor meer inlichtingen:

Ir. J. van Heteren

Telefoon (0348) 489910 (kantoor);

(0180) 690210 (privé)

### JONGEREN ZINGEN VOOR JBGG-ACTIE 2004

Jongeren in de regio Veenendaal worden uitgenodigd mee te zingen in een jongerenkoor o.l.v. Kees Proos. Dit jongerenkoor zal ondermeer een uitvoering verzorgen op D.V. zaterdag 3 april 2004. Een Paaszangavond waarop ook aandacht besteed zal worden aan de JBGG-actie 'De kerk naar buiten'.

Er worden zes repetities gehouden in de Adventkerk van de Geref. Gemeente aan de Vijftien Morgen 51 te Veenendaal. De

repetitietijden zijn van 20.00-22.00 uur en worden gehouden op de volgende data: 15 januari (introductieavond), 29 januari, 12 februari, 26 februari, 11 maart en 25 maart (generale repetitie).

Voor meer inlichtingen kun je contact opnemen met Erik Donkersteeg. Tel. 06-54906320.

### DISTRICTSAVOND WEST JBGG

Op D.V. zaterdag 17 januari 2004, zal er een districtsavond gehouden worden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Moerkapelle, Kerkstraat 8a. Ouderling D.J. Doorn uit Scheveningen zal een inleiding houden. Onderwerp: 'Stille tijd.' De avond begint om 19.45 uur.

### DATHEEN SAMENZANGAVOND TE ZWIJNDRECHT T.B.V. DEPUTAATSCHAP VOOR ISRAËL

Op D.V. zaterdag 10 januari a.s. organiseert stichting "Musica Sacra" een Datheen samenzangavond in de Oude Kerk te Zwijndrecht. Het programma voor deze avond bestaat uit het gemeenschappelijk zingen van de eeuwenoude psalmen naar de berijming van Petrus Datheen. De opening en meditatie wordt verzorgd door ds. W. Silfhout. Pieter Heykoop bespeelt het orgel. De toegang is vrij. Er zal een collecte worden gehouden waarvan de opbrengst is voor het Deputaatschap voor Israël. Aanvang 19.30 uur.

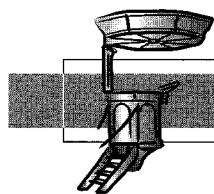
15.30 uur ds. Gunst; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Ooltgensplaat 9.30 en 18.00 uur stud. De Heer; Oosterend-Textel 10.00 en 18.00 uur ds. Van Dijk; Oudemurdam 19.00 uur ds. Kleppe; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen; Ridderkerk 14.30 uur ds. De Wit; Rheden 10.00 en 17.30 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk-Slikkerveer 16.00 uur ds. Van Aalst; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 uur ds. Mol en 15.00 uur ds. Van Dieren; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rotterdam-Centrum 10.00 en 17.00 uur ds. Mijnders; Rotterdam-Zuid 10.00 uur (H.A.) en 16.30 uur ds. Silfhout; Rotterdam-Zuidwijk 16.30 uur ds. Kattenberg; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Brugge en 14.00 uur leesdienst; Scheveningen 10.00 en 17.00 uur ds. Zippro; Soest 15.00 uur ds. L. Blok; Spijkenisse 19.00 uur ds. Silfhout; Sprang Capelle 14.30 uur ds. M. Karens; Stolwijk 19.15 uur ds. P. Mulder; Terneuzen 18.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 en 18.30 uur leesdienst en 14.30 uur ds. Brugge; Tricht-Geldermalsen 19.15 uur ds. Sonneveld; Uddel 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Utrecht 10.00 en 16.30 uur ds. Boogaard; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur ds. Sonneveld; Vlaardingen 10.00 en 16.30 uur ds. Baaijens; Vlissingen 9.30 en 18.00 uur ds. C. Harinck; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Hofman en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 uur (H.D.) en 18.00 uur ds. M. Karens; Westzaan 10.00 en 15.30 uur stud. Beens; Wierden 15.00 uur ds. J. Karels; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Verweij en 14.00 uur leesdienst; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Eckevelde; Zoetermeer 19.00 uur ds. Van der Net; Zwijndrecht 15.00 uur ds. W.J. Karels; Zwolle 9.30 uur ds. J. Karels en 19.00 uur ds. Schot.

### DINSDAG 13 JANUARI 2004

Poortvliet 19.30 uur stud. Bakker; Uddel 19.30 uur ds. Mouw (bijbellezing).

### WOENSDAG 14 JANUARI 2004

Aalburg 19.30 uur ds. J. de Pater (bijbellezing); Amsterdam-Noord (Melkweg 16) 19.30 uur ds. Van der Net; Andijk 19.30 uur ds. Schot; Beekbergen 19.30 uur stud. Beens; Dirksland 19.30 uur ds. Sonneveld; Dordrecht 19.45 uur ds. P. Mulder (bijbellezing); Drachten 19.30 uur ds. Hoogerland (bijbellezing); Groningen 20.00 uur ds. Vreugdenhil; Hellevoetsluis 19.30 uur stud. De Heer; Hilversum 19.45 uur ds. Mondria; Kamperland 19.30 uur stud. Van Manen; Leerdam 19.30 uur ds. Melis; Rheden 19.30 uur ds. Veenendaal; Rijssen-Zuid 19.30 uur ds. Schreuder (uitzenddienst evang. R.H. Warnaar); Rotterdam-Alexanderpolder 19.30 uur ds. Kleppe; Scherpenzeel 19.30 uur ds. Tuinier; Soest 19.30 uur ds. Silfhout; Wageningen 19.30 uur ds. F. Mulder (bijbel-



## Predikbeurten

### ZONDAG 11 JANUARI 2004

Aagtekerke 11.00 en 19.00 uur leesdienst (in kerk Geref. Gem. Meliskerke); Aalburg 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Aalst 14.30 uur ds. Melis; Almelo 15.00 uur ds. Schreuder; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Andijk 19.00 uur stud. Beens; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Meeuse; Arnhem 10.00 uur ds. Kattenberg en 16.00 uur leesdienst; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Hakvoort; Berkenwoude 10.00 uur ds. Paul; Bodegraven 10.00 uur ds. Bac; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Golverdingen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur leesdienst; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Delft 19.15 uur ds. Zippro; Den Helder 10.00 en 15.30 uur stud. Van Manen; Deventer 15.00 uur ds. Hakvoort; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. P. Blok; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. P. Mulder; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Emmeloord 9.30 en 16.00 uur stud. Bakker; Enschede 18.30 uur ds. Tuinier; Enter 14.30 uur ds. Meeuse; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; Goudswaard 14.30 uur ds. Van Krimpen; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur

ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Schipper en 14.00 uur leesdienst; Groningen 10.00 en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Haarlem 15.00 uur ds. W. Harinck; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 15.00 uur stud. Terlouw; Hoogvliet 18.30 uur ds. Kattenberg; Houten 11.00 en 16.30 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 uur ds. Kleppe; Kamperland 14.00 uur ds. Verweij; Kapelle-Biezellinge 9.30 en 18.00 uur ds. Tanis en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Mouw; Kortgene 14.30 uur ds. Schipper; Krimpen a/d IJssel 16.30 uur ds. Paul; Leerdam 18.30 uur stud. Terlouw; Leiderdorp 19.00 uur ds. Golverdingen; Lelystad 19.00 uur stud. Bakker; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. Neele en 14.30 uur ds. Van Gelder; Middelharnis 15.00 uur stud. De Heer; Mijdrecht 10.00 en 19.00 uur ds. Visscher; Moerkapelle 19.00 uur ds. Clements (doventolk); Naaldwijk 9.30 uur ds. Van Aalst; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Nieuwdorp 14.30 uur ds. Tanis; Nieuwer ter Aa 16.00 uur ds. Visscher; Nieuwerkerk Zld 9.30 en

lezing); Werkendam 19.30 uur ds. J. Karens (bijbellezing); Zeist 19.30 uur ds. Van Ekeveld (bijbellezing); Zwolle 19.30 uur ds. Van Dieren.

#### DONDERDAG 15 JANUARI 2004

Bodegraven 19.30 uur ds. Mondria; Dinteloord 19.30 uur ds. Van Aalst; Klaaswaal 14.45 uur ds. Van Aalst (huw. bev.); Krimpen a/d IJssel 19.30 uur ds. Schreuder; Naaldwijk 19.45 uur stud. Terlouw; Poortugaal 19.30 uur ds. Schipper; Ridderkerk 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Sprang Capelle 19.30 uur ds. Van Krimpen; Tricht-Geldermalsen 19.30 uur ds. Brugge; Zaandam 19.30 uur ds. De Wit;

#### ZATERDAG 17 JANUARI 2004

Dirksland 15.00 uur stud. Van Manen (dovendienst).

#### EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

##### Alkmaar:

Kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar. Diensten zondag 4 januari om 10.00 uur evangelist G. Baan en 17.00 uur leesdienst.

##### Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Diensten iedere zondag 10.30 en 17.00 uur.

Bijbelstudie iedere dinsdag om 19.15 uur en 20.30 uur.

U bent hartelijk welkom in onze evangelisatiepost van dinsdag t/m zaterdag tussen 10.00 tot 16.00 uur!

##### Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-1 te Emmen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

##### Leeuwarden:

Evangelist G. van de Breevaart; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

##### Merksem:

Evangelist J. Witte; Prot. Kerk, Oude Barreelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

##### Tilburg:

Kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Diensten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur evangelist H.J. van den Boogaart.

U bent hartelijk welkom in de BIJBEL-winkel van dinsdag-zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

TE HUUR 5-pers. vakantiehuisje op "De Hofstee" in Nunspeet. Voorjaar en zomer (wkn 30 en 31 bezet).  
Tel. 0341-257041.

#### Begrafenisverzorging Kina

Begravenissen in Capelle a/d IJssel e.o. D.W. Schipper, tel. 010-458 31 12.  
Wij verzorgen geen crematies.

## Advertenties

De kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente van De Valk-Wekerom geeft met droefheid en verslagenheid kennis, dat de Heere, voor ons op het aller onverwachts, uit ons midden heeft weggenomen haar geliefde ambtsbroeder

### Marinus van Ee

op de leeftijd van 74 jaar.

Vanaf de instituering van de gemeente heeft hij, 5 jaar als diaken en 15 jaar als ouderling, in alle liefde en getrouwheid, met de hem geschonken gaven, de gemeente mogen dienen. De Heere sterke en vertrooste de kinderen en kleinkinderen in dit smartelijk verlies en heilige deze roepstem aan ons aller hart.

Namens de kerkenraad,  
Ds. B.J. van Boven, preses  
H. van de Goor, scriba

De Valk-Wekerom, 27 december 2003

Wederkerig wens ik u allen Gods onmisbare zegen toe voor het jaar 2004.  
Mevr. C. Koster-Steketee  
Ericahof 36  
3772 CD Barneveld

### Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ Horssen bv

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN  
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenbijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels  
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)  
Theologische werken - Dagboeken  
Bijbel- en Catechismusverklaringen  
Leesboeken voor jong en oud  
Voordeelaanbiedingen  
Tweedehands en Antiquarisch  
Psalm- en Muziekboeken  
Bladmuziek (noten en klavarskribo)  
CD's en Musicassettes  
Boeken- en CD-bonnen  
Wens- en Gelegenheidskaarten

Hartelijk dank voor alle goede wensen. Wederkerig wensen we predikanten, studenten, predikantsweduwen, familie, vrienden en bekenden des Heeren zegen toe.

M. Golverdingen v.d.m.  
T.H.M. Golverdingen-  
van der Heiden  
Boskoop



Begrafenisonderneming

Voor uitvaartzorg in :

- ◆ Scherpenzeel
- ◆ De Valk-Wekerom
- ◆ Barneveld
- ◆ Amersfoort
- ◆ Veenendaal
- ◆ Renswoude
- ◆ Kootwijkerbroek
- ◆ Woudenberg

Geen crematies

Prinsenlaan 30

3925 BM Scherpenzeel

Tel. 033 277 0555

○ Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begravenissen, naar wens van de familie;

○ Geen crematies;

○ Opbaren met kistkoeling in het sterfhuis of in de voor u bekende aula's;

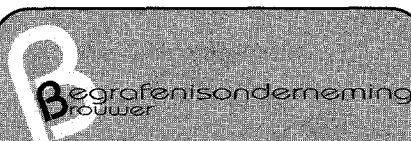
○ Dag en nacht bereikbaar en overal te ontbieden; ook voor de verzorging van de overledene door een gediplomeerde verpleegster.

AL UW PERSOONLIJKE WENSEN WORDEN DOOR ONS IN ALLE RUST EN VERTROUWELIJK BEHARTIGD.

Begrafenisonderneming de Jongh

Kerkstraat 15a, 4181 AA Waardenburg  
Tel. 0418-652039

Reepijzer 5  
3371 JC Hardinxveld-Giessendam  
Tel. 0184-611154



Voor een verantwoorde en stijlvolle begrafenis

- \* mogelijkheid voor thuis opbaren
- \* eigen rouwvervoer
- \* kist wordt schoudergedragen
- \* gratis laatste wens boekje

R.C. Brouwer Bentincklaan 1a, Leersum  
tel. 0343-461880 b.g.g. 06-51504726

- Amerongen - Amersfoort - Doorn - Elst -  
Langbroek - Leersum - Maarn - Maarsbergen -  
- Rhenen - Woerden - Woudenberg -

# Help Iran!

Het deputaatschap heeft inmiddels een bedrag van € 45.000,- ter beschikking gesteld voor hulp aan de slachtoffers van de aardbeving. Bestemd voor medicijnen, dekens, eten en water. De hulp wordt gegeven via de christelijke kerken in Iran.

## Giro 307447

m.v.v. 'Aardbeving'



DEPUTAATSCHAP TOT HULPVERLENING IN BIJZONDERE  
NODEN DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Postbus 615 • 3440 AP Woerden  
Tel. 0348-489910 • Fax 0348-483721

Gevraagd **MATROOS**, op m.b.s.  
"Ortea" weekenden vrij.  
Tel. 06-53685982 of 0344-644814.

TE HUUR in **Hilversum**, dichtbij  
kerk Ger. Gem. en station, **2 kamers**  
met eigen douche en eigen keuken.  
Prijs. n.o.t.k. Tel. 06-22696288.

## begrafenisverzorging T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen,  
Rotterdam, Gouda, den Haag  
en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een  
door u gewenst uitvaartcentrum  
of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.



Mozartlaan 13  
3131 ES Vlaardingen  
Tel. 010 - 4600509

Directie en Personeel van De HeyZon  
wensen u een

## Voorspoedig Nieuwjaar



Wij danken u hartelijk voor het in ons  
gestelde vertrouwen in het afgelopen jaar.  
Ook in het nieuwe jaar hopen wij met onze  
medewer(st)ers weer voor u klaar te staan.

Fam. A. P. Heykoop

De HeyZon



Voor info bel:  
0416-692787  
of  
0341-425712

Reformatische Vereniging van  
Ongewild Kinderloze Echtparen

## IN LIEFDEVOLLE HERINNERING...

Uw gedachten over een uniek gedenkteken geven  
wij gestalte in natuursteen. Vraag naar het  
fotoboek met vele voorbeelden.



Grafgedenktekens  
Zandee & de Kuijper

Goes: Rotonde Ringbaan-West  
Telefoon (0113) 216555

Middelburg: Arnesteinweg 40  
Telefoon (0118) 612579

Zoetermeer: Argonstraat 66  
Industrieterrein Lansinghage  
Telefoon (079) 3615010

Email: info@grafgedenktekens.nl

Te huur in **Zuna bij Rijssen**  
**Luxe Vac. bungalows** v.a.g.v. o.a.  
eigen wasmachine en magnetron.  
Prachtige omgeving voor de fiets en  
wandeltochten! en dicht bij viswater.  
55+ extra korting buiten schoolva-  
kantie. Bel voor gratis folder. Of kijk  
op [www.christelijkevakantiesite.nl](http://www.christelijkevakantiesite.nl)  
Vak. oord. Holsappel.  
Tel/fax 0548-512790

**Ameland/Terschelling of Bakkeveen**  
(in de Fr. Wouden centr. N. Nederl)  
t.h. keurige chalets/stacaravans, alle  
comfort! Huur niet duur!  
0512-516096. Bezoek onze site  
[www.vdsluiscaravanverhuur.nl](http://www.vdsluiscaravanverhuur.nl)  
Reserveer nu alvast!

## Begrafenisverzorging I. Janssen

Persoonlijk contact en begeleiding.  
De mogelijkheid om thuis op te baren.  
Regelmatig overleg om de begrafenis  
voor te bereiden.

Wij verzorgen geen crematies

Dag en nacht bereikbaar op:  
**0113-38 12 14**

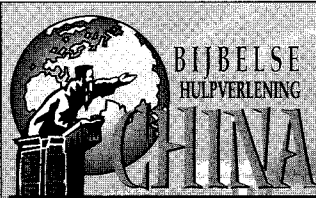
Rijksweg 2, 4416 AZ Kruiningen  
Mobiel 06 - 53 23 73 20  
E-mail: [janssen@zeelandnet.nl](mailto:janssen@zeelandnet.nl)



Geluid zoals het hoort!

Professionele geluidsinstallaties  
Professionele cd producties  
Ringleiding/inbelsystemen

internet: [www.vangelderelektronica.nl](http://www.vangelderelektronica.nl)  
email: [vge@vangelderelektronica.nl](mailto:vge@vangelderelektronica.nl)  
tel: 0592 415 509



## 150 jaar geleden...

LECTUUR

...mocht James  
Hudson Taylor, als eerste evangelist voor China het  
Evangelië daar brengen. Tot op vandaag wordt, tegen alle  
verdrukking in, het Woord er nóg gebracht.

AMERSFOORT

Tel. 033-2770287

Raadpleeg voor meer info:

[www.chinachristianbooks.com](http://www.chinachristianbooks.com)

U kunt uw gift overmaken

op bankrekeningnummer:

**3473.76.029**

Onze stichting vertaalt, drukt en distribueert  
zelfstandig en langs eigen, geheime kanalen  
reformatische, theologische werken. Tot  
opbouw van de verdrukte huisgemeenten.  
Steun ons werk: help uw Chinese mede-  
christenen aan goede lectuur.  
Hartelijk dank!